

Vier voorbeelden: Duitsland, Zweden Schotland en Polen

Nummer één op de agenda: de professionalisering van praktijkwerkers

De opleiding en professionalisering van personeel in voorzieningen voor jonge kinderen staat in verscheidene Europese landen bovenaan de beleidsagenda. Mathias Urban, Annica Grimlund, Teresa Pgrodzinska en Brownen Cohen doen hun verhaal.

Een Europese Master in Early Childhood Education and Care

‘Alle deelnemers zijn als onderzoekers betrokken bij de onderwijsthema’s en nemen deel aan de co-constructie van de inhoud en context van de opleiding.’

DOOR MATHIAS URBAN - Nog niet eerder was de aandacht voor de voorzieningen voor jonge kinderen zo groot. Deze belangstelling houdt verband met verschillende politieke agenda's: gelijke kansen, economie, arbeidsparticipatie en kinderrechten. Iedereen erkent dat er in heel Europa meer geïnvesteerd moet worden in deze voorzieningen. Toch zijn er grote hiaten tussen de politieke agenda en wat er gerealiseerd wordt op het vlak van onderzoek, leerprocessen en algemene ontwikkelingen in de sector. Zo zijn er overtuigende wetenschappelijke bewijzen dat de kwaliteit van het personeel essentieel is om beleidsdoelstellingen met betrekking tot de kwaliteit van de voorzieningen te halen. Toch worden er op Europees en internationaal niveau onvoldoende inspanningen geleverd om die kwaliteit van de opleiding te garanderen. De landen moeten dringend strategieën ontwikkelen om de banden tussen wetenschappelijk onderzoek, professionele

ontwikkeling, beleid en pedagogische praktijk aan te halen.

Voorzieningen voor jonge kinderen hebben zich van meet af aan internationaal ontwikkeld. Pedagogen zoals Fröbel, Oberlin, Owen en Montessori hebben in heel wat landen een grote invloed gehad. Hun gedachtegoed wordt wereldwijd gebruikt, maar heeft een duidelijk Europees karakter. Ondanks de rijkdom van deze visies, dreigt het Europese erfgoed verloren te gaan in een plaatselijke en mondiale context omdat er geen forum is waarbinnen er systematisch gewerkt wordt aan de ontwikkeling van het Europese pedagogisch erfgoed.

Vanuit deze vaststelling werd met de steun van het ERASMUS-curriculum van de Europese Commissie, door zes universiteiten een consortium gevormd. Het gaat om de universiteiten van Malta, Halle-Wittenberg (Duitsland), Oslo (Noorwegen), Göteborg (Zweden), Dublin

(Ierland) and Strathclyde (Schotland). Samen hebben ze de eerste Europese Masteropleiding in Early Childhood Education and Care (EMEC) ontwikkeld. De voorbereiding had plaats in 2006 en 2007. In oktober 2007 werd het programma gelanceerd. Een eerste ploeg van 30 studenten en acht docenten met verschillende achtergronden, van de betrokken universiteiten hebben een internationaal 'community of learners' gevormd, met de bedoeling een Europees perspectief te ontwikkelen over onderzoek, beleid en pedagogische praktijk van voorzieningen voor kinderen tussen nul en zes jaar. EMEC is een modulaire opleiding die overeenkomt met een voltijdse opleiding van twee jaar. De opleiding behandelt thema's als reflectie op de pedagogische praktijk, de visie op jonge kinderen in het Europa van vandaag, spelen en leren, diversiteit en gelijkheid, vraagstukken rondom het curriculum voor jonge kinderen, de evolutie van onderzoek, praktijk en beleid in voorzieningen voor jonge kinderen, de esthetiek van kindercultuur en onderzoeksmethodieken. De diversiteit van de studenten en de docenten creëert een uitdagende, dynamische en interculturele leeromgeving. Het programma

baseert zich op de visie van Paolo Freire die uitgaat van een actieve participatie van zowel de lerende als de leraar bij het onderwijsprogramma. Alle deelnemers zijn als onderzoekers betrokken bij de onderwijsthema's en nemen deel aan de co-constructie van de inhoud en de context van het programma van de opleiding.

Mathias Urban is assistant-professor aan de faculteit Pedagogie van de Halle Universität. Voor meer info over EMEC, kijk op www.em-ec.eu of neem contact op met de auteur: mathias.urban@paedagogik.uni-halle.de.

Geen masterdi

DOOR ANNICA GRIMLUND - In 2001 ontwikkelde de sociaaldemocratische regering een kwalificatiekader voor leerkrachten en professionals die met jonge kinderen werken. Alle studenten moeten gedurende achttien maanden eenzelfde opleiding volgen, voor ze aan een specialisatie van drie en een half tot vijf jaar beginnen (zie Kinderen in Europa 5). Iedereen studeert af als 'leerkracht', maar elk heeft zijn eigen specialisatie op zak. Die kan met de leeftijdsgroep van de kinderen te maken hebben, maar ook met een bepaald studieonderwerp of een bepaalde pedagogische aanpak. Het streefdoel was een gedeelde pedagogische

Professionale voor jonge kinderen in IJsland krijgen een Masterdiploma

Het IJslandse onderwijssysteem wil immers de continuïteit tussen verschillende niveaus garanderen. Daarom is het van belang dat alle onderwijzers hetzelfde diploma behalen.'

DOOR KRISTÍN DÝRFJÖRD - In December 2007 legde de IJslandse minister van Onderwijs een nieuwe wet voor aan het parlement over de opleiding van leerkrachten. De tekst stelt dat in de toekomst een masterdiploma vereist zal zijn voor leerkrachten, zowel voor hen die werken met jonge kinderen (van nul tot zes jaar) als voor leerkrachten in het middelbaar onderwijs. Heel wat gemeentebesturen en een aantal vakbonden hadden het parlement laten weten dat ze een masterdiploma voor leerkrachten in de lagere en middelbare

school nodig vonden. Maar ze begrepen niet waarom ook medewerkers in voorzieningen voor jonge kinderen deze kwalificatie moesten behalen. Het was nog maar twaalf jaar geleden dat de opleiding voor medewerkers die werken met kinderen tussen nul en vijf jaar tot bachelorniveau werd opgetrokken en amper dertig procent van die medewerkers beschikt over een diploma. Het protest werd serieus genomen door het parlement en dit had ertoe kunnen leiden dat de opleidingsvereisten voor medewerkers voor voorzieningen voor

jonge kinderen uit de wettekst zou verdwijnen ondanks het feit dat de de onderwijsvakbond¹ en de universiteiten achter het voorstel stonden.

Op 16 mei 2008 besprak het onderwijscomité de tekst in het parlement. Het comité argumenteerde dat alle onderwijzers in IJsland belang hadden bij een masterdiploma. Hoewel de vereisten in sommige andere noordelijke landen lager liggen, vond het comité niet dat IJsland dezelfde weg op moest gaan. Het IJslandse onderwijssysteem wil immers de continuïteit tussen verschillende niveaus garanderen. Om die continuïteit te stimuleren, was het van belang dat alle onderwijzers hetzelfde masterdiploma behalen.

De wettekst werd ondertekend

op 29 mei 2008 en het nieuwe systeem is vanaf volgend jaar van kracht. Voor kandidaat-medewerkers in voorzieningen voor jonge kinderen gaat het om een belangrijke verandering. Het beroep voor jonge kinderen krijgt eindelijk de verdiende erkenning. Het parlement heeft het belang van voorzieningen voor jonge kinderen onderstreept. Om kwaliteit te kunnen garanderen in voorzieningen voor jonge kinderen, zijn goed opgeleide medewerkers broodnodig.

Kristín Dýrfjörð is assistant-professor in Early Childhood Studies aan de University of Akureyri: dyr@unak.is

¹ SINDS 2000 ZITTEN ONDERWIJZERS VAN DE MIDDELBARE SCHOOL EN HUN COLLEEGAS UIT VOORZIENINGEN VOOR JONGE KINDEREN IN DEZELFDE VAKBOND.

ploma voor kinderopvangmedewerkers in Zweden

'Hoewel zij op hetzelfde niveau zijn opgeleid, zijn de salariering en de arbeidsvoorwaarden minder goed. Daarom kiezen minder studenten voor deze opleiding.'

oriëntatie voor alle leerkrachten te ontwikkelen met de bedoeling een hechtere relatie te scheppen tussen de kinderopvang, kleuterschool en lagere school en om samenwerking binnen een school te stimuleren. Een van de gevolgen was dat er plots minder medewerkers kinderopvang opgeleid werden. Dankzij het nieuwe systeem konden ze hun specialisatie na de aanvang van de cursus bepalen. De meesten kozen

voor de optie lager onderwijs.

De centrumrechtse regering die in 2006 aantrad, veronderstelt dat de terugval van het aantal kleuteronderwijzers een rechtstreeks gevolg is van het vernieuwde systeem. Studenten kunnen sneller voor het lagere onderwijs kiezen dan vroeger het geval was. Echter, volgens rapporten van de onderwijsvakbond vinden medewerkers

in de kinderopvang dat het nieuwe systeem hun positie niet versterkt heeft. Hoewel zij op hetzelfde niveau als onderwijzers opgeleid zijn, zijn de salariering en de arbeidsvoorwaarden minder goed. Daarom kiezen minder studenten voor deze opleiding.

De regering overweegt nu om opnieuw de aparte opleiding voor medewerkers voor jonge kinderen in te voeren. Er is besloten dat deze studenten minder opleiding nodig hebben: het onderwijs vereist een masterdiploma, de voorschoolse opvoeding 'slechts' een bachelordiploma. Daardoor kunnen deze studenten ook niet automatisch deelnemen aan

een (wetenschappelijke) vervolgopleiding. Het Bologna-akkoord zegt immers dat studenten daarvoor vier jaar opleiding achter de rug moeten hebben en bij een bachelor is dat maar drieënhalve jaar.

De situatie is onduidelijk. Zeker is dat er voor de kinderopvang een nieuwe opleiding komt die niet meer zal samenvallen met die van de onderwijzers.

Annica Grimlund is de voormalige hoofdredacteur van Tidningen Förskolan, het vakbondsmagazine van de kinderopvangsector: annica.grimlund@lararforbundet.se.

Een nieuwe benadering van het werken met jonge kinderen in Polen

DOOR TERESA OGRODZINSKA - In Polen bestaat geen opleiding voor medewerkers die met jonge kinderen werken die gebaseerd is op principes als 'een kindgerichte benadering', 'aandacht voor de individuele capaciteiten en pedagogische behoeften van elk kind' en 'de ondersteuning van de eigenwaarde van elk kind'. De Comenius Academie, een opleidingscentrum voor onderwijzers die geleid wordt door de Comeniusstichting voor de Ontwikkeling van het Kind, heeft zich toegelegd op het ontwikkelen van kindgerichte bijscholingsprogramma's.

Elk jaar kunnen meer dan 1000 deelnemers een voortgezette opleiding aan de Academie volgen: leerkrachten, medewerkers van kinderdagverblijven, ouders en lokale onderwijsbeleidsverantwoordelijken. Een gezamenlijk thema is het veranderen van de relatie tussen leerkrachten, kinderen en ouders. In juni 2008 bood de Comenius Academie 22 opleidingsprogramma's aan. We beschrijven er drie van.

Top Grade Pre-school: standaarden voor de voorschoolse opvang

Deze opleiding (15 uur) is bedoeld voor iedereen die in een voorziening voor jonge kinderen werkt, ook de koks en het verzorgend personeel en vertegenwoordigers van de ouders. Ze leren er op welke manieren je kunt omgaan met eet- en slaapmomenten, vrije tijd, hygiëne en verzorging, de verwelcoming van nieuwkomers en ouderparticipatie. De medewerkers uit de voorzieningen leren hoe ze deze opleiding zelf aan de ouders kunnen geven.

Onze opleiding leidt vaak tot "revolutionaire" (zo zeggen de deelnemers het zelf) veranderingen in het programma van voorzieningen voor jonge kinderen.'

De Projectbenadering in voorzieningen voor jonge kinderen

De Projectbenadering stelt dat het verwerven van kennis een natuurlijk en autonoom proces is wat in elk kind plaatsvindt. De rol van de 'leerkracht' of opvoeder bestaat er niet in te onderwijzen, maar wel om de activiteiten van de kinderen te coördineren en om de ruimte zo in te richten dat kinderen uit zichzelf kunnen leren. Erg belangrijk daarbij is de observatie en documentatie van wat de kinderen doen. De Projectbenadering geeft kinderen de mogelijkheid tot logisch denken, kritische vragen stellen en leren door experimenteren. Actieve participatie van ouders en de plaatselijke gemeenschap is daarbij onmisbaar. Deze opleiding bestaat uit twee workshops (40 uur in totaal). In de tussenliggende tijd begeleiden de deelnemers projecten met kinderen in de voorzieningen.

Drie kinderstappen richting toekomst

Deze workshops (40 uur) moeten de pedagogische kwaliteiten van medewerkers voor jonge kinderen verbeteren. De workshop 'Ik weet hoe ik met anderen praat' belicht het communiceren met kinderen. 'Ik ben creatief' toont hoe je het creatief talent van kinderen kunt laten ontluiken. 'Ik weet wat ik waard ben' leert kinderen trots te zijn op hun eigen identiteit. Een externe evaluatie toont aan hoe de deelnemers denken te werk te gaan. Medewerkers die

gen in het programma van voorzieningen voor jonge kinderen. Een deelnemer van het Top Grade' Programma zegt het zo:

'Ik was heel erg ontroerd. Voor mij was het een revolutionaire manier van denken. Ik beseftte dat er heel verschillende manieren bestaan om naar het gedrag van kinderen te kijken. Ik zal nooit meer dingen op een bord leggen waarvan ik weet dat kinderen ze niet eten. Ik snap nu ook waarom sommige kinderen na het middageten niet willen slapen.'

Teresa Ogrodzinska is voorzitter van de Comeniusstichting voor de Ontwikkeling van het Kind: togradzinska@frd.org.pl.

Een nieuw beroep: de Schotse 'pedagoog'

DOOR BRONWEN COHEN - In het gehele Verenigd Koninkrijk staat de herijking van het personeel in voorzieningen voor jonge kinderen bovenaan op de agenda. In Schotland is er nu discussie over de ontwikkeling van één kwalificatie voor iedereen die in voorzieningen voor jonge kinderen werkt. Dit toont aan hoe men voorzieningen voor jonge kinderen meer en meer beschouwt als onderdeel van een uniform systeem met een gemeenschappelijke, overkoepelende visie: kinderen moeten gezien worden als zelfverzekerde individuen die een eigen bijdrage leveren in het leerproces en als burgers. De druk om meer geïntegreerde voorzieningen te organiseren, komt voort uit de bezorgdheid dat veel kinderen het slachtoffer zijn geworden van te weinig coördinatie tussen de bestaande initiatieven.

Men realiseert zich dat de leraren en pedagogisch begeleiders een enorme diversiteit aan achtergronden hebben en dat velen van hen weinig opleiding genoten hebben en slecht betaald worden.

Men realiseert zich dat de leraren en pedagogisch begeleiders een enorme diversiteit aan achtergronden hebben en dat velen van hen, meestal degenen die vooral een verzorgende taak hebben en met de allerjongste en meest kwetsbare kinderen werken, weinig opleiding genoten hebben en slecht betaald worden.

De Schotse minister voor 'Children and Early Years' wil om een nationaal debat over de professionalisering van de medewerkers in voorzieningen voor jonge

kinderen. Hij voegt eraan toe 'dat we alle mogelijke voorstellen, ook de meest radicale, in overweging moeten nemen'. Een van de voorstellen is de ontwikkeling van een nieuwe Schotse kwalificatie: 'the pedagogue'. In Schotland en veel andere Angelsaksische landen, wordt de term 'pedagogie' doorgaans gebruikt om de theorieën over leren en onderwijzen, aan te duiden. Het woord 'pedagoog' wordt in het Engels vaak fout vertaald als 'leerkracht'. De groeiende aandacht voor de verschillende rollen van de 'pedagoog' en 'pedagogie' in landen van continentaal

Europa, waarin behalve het cognitieve leerproces ook hun sociale en emotionele ontwikkeling onderwerp van denken is, doet de vraag rijzen of een nieuwe Schotse interpretatie van het beroep, de sleutel kan zijn om de professionaliteitsproblemen op te lossen.

Het rapport *Working it out: developing the children's sector workforce* verscheen in de lente van 2008. Het suggereert dat de pedagogie een manier kan zijn om de laaggekwalificeerde en ondergewaardeerde medewerkers uit opvangvoorzieningen te laten doorgroeien tot jeugd- en gemeenschapswerkers. De pedagogie zou ook onderdeel kunnen worden van de opleiding van andere werkrachten, zoals onderwijzers en maatschappelijk werkers. Deze nieuwe kwalificatie – die gebaseerd kan worden op bestaande opleidingen en aansluit op Europese kwalificaties voor pedagogisch medewerkers – zou van toepassing zijn op ongeveer de helft van de huidige medewerkers in de kindersector. Deze en andere opties worden momenteel onderzocht. De resultaten worden nog voor het einde van 2008 verwacht.

Intussen begint de regering in Engeland met een pilotprogramma dat evalueert of de introductie van de pedagoog in residentiële zorgvoorzieningen voor kinderen en jongeren, efficiënt is. Het is de officiële erkenning van de mogelijke voordelen die een sociaal-pedagogische benadering kan bieden.

Bronwen Cohen is voorzitter van Children in Scotland: bcohen@childreninscotland.org.uk.

